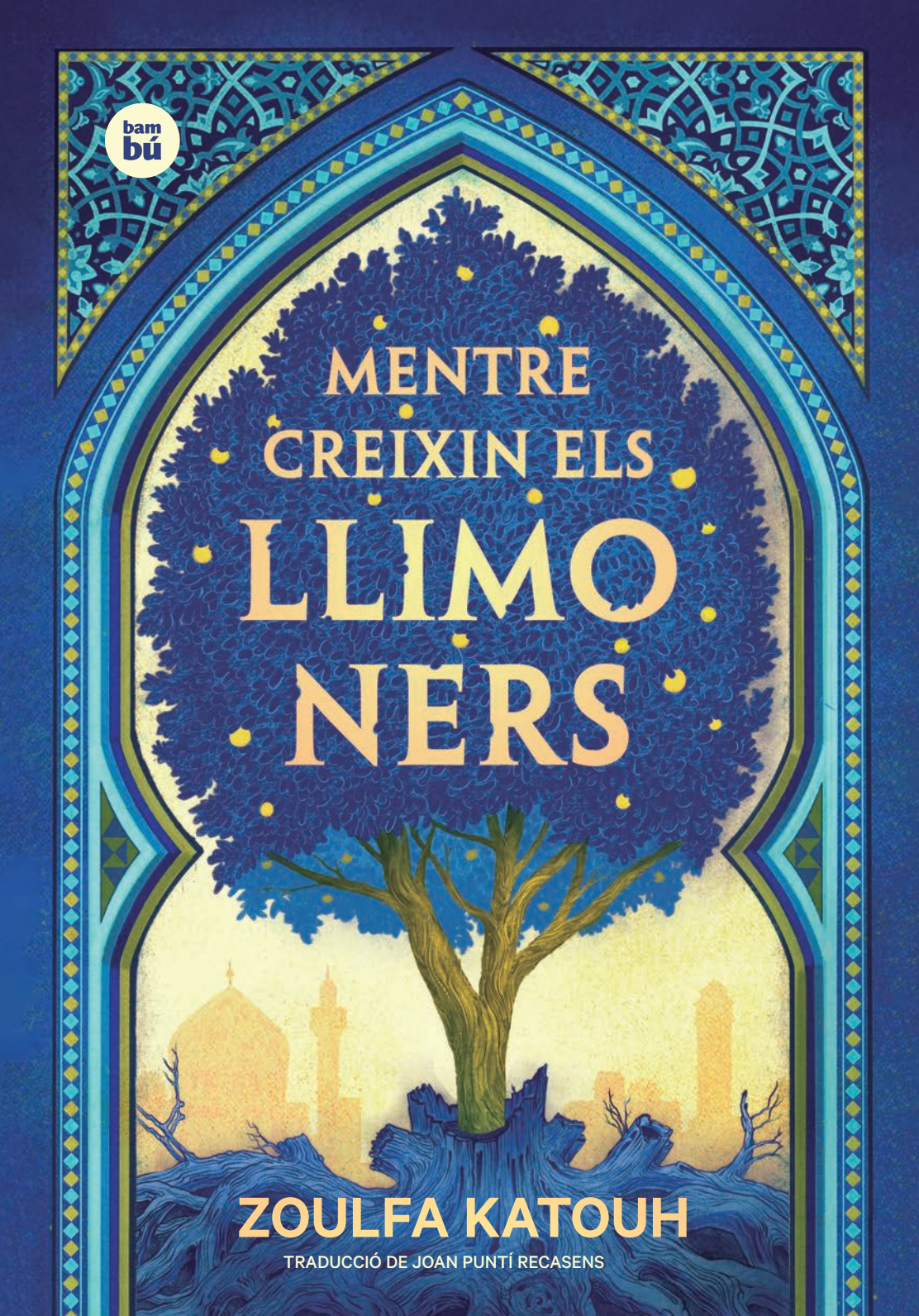

The logo for the publisher 'bam bú' is located in the top left corner. It consists of the word 'bam' in a smaller font above the word 'bú' in a larger, bold font, both enclosed within a white circle.The book cover features a central illustration of a large, gnarled tree with a thick trunk and a dense, dark blue canopy. The tree is set against a golden-yellow background that depicts a city skyline with domes and minarets. The entire scene is framed by a decorative, multi-layered archway with intricate blue and yellow patterns. The title 'MENTRE CREIXIN ELS LLIMONERS' is written in large, bold, golden-yellow capital letters across the middle of the tree's canopy.

MENTRE
CREIXIN ELS
LLIMONERS

ZOULFA KATOUH

TRADUCCIÓ DE JOAN PUNTÍ RECASENS

Editorial Bambú
és un segell d'Editorial Casals, SA

Títol original: *As Long as the Lemon Trees Grow*

© 2021, Zoulfa Katouh, pel text
© 2022, Joan Puntí Recasens, per la traducció
© 2022, Editorial Casals, SA, per aquesta edició
Casp, 79 - 08013 Barcelona
editorialbambu.com
bambulector.com

Disseny de la col·lecció: Estudi Miquel Puig
Primera edició: setembre de 2022

ISBN: 978-84-8343-804-6
Dipòsit legal: B 11168-2022
Printed in Spain
Imprès a Anzos, SL
Fuenlabrada (Madrid)

El paper utilitzat en la impressió
d'aquest llibre prové de boscos
gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució,
comunicació pública o transformació d'aquesta
obra només pot ser realitzada amb l'autorització
dels seus titulars, llevat d'excepció prevista
per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro
Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org)
si necessiteu fotocopiar o escanejar
fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com;
91 702 19 70 / 93 272 04 45).

Tres llimones arrugades al costat d'una bossa de plàstic amb un pa de pita que sembla més sec que florit.

Això és tot el que pots trobar en aquest supermercat.

M'ho miro amb els ulls cansats abans d'agafar-ho, amb els ossos que em fan mal amb cada moviment que faig. Passejo el carro pels passadissos buits i polsegosos, amb l'esperança que potser hi hagi alguna cosa que no he vist. Però tot el que trobo és un sentiment d'enyorança molt intens. Aquells temps en què el meu germà i jo entràvem corrents en aquest supermercat un cop acabada l'escola i ens omplíem els braços de bosses de patates i ossets de goma. Això em fa venir al cap la mama i la manera com feia que no amb el cap, reprimint un somriure davant del rostre envermellit i de mirada brillant de la seva canalla, que mirava d'amagar el botí dins les motxilles. Ens passava la mà pels cabells...

Faig que no amb el cap.

Prou.

Un cop tinc clar que als passadissos no hi queda res, avanço feixuga fins a la caixa per pagar les llimones i el pa amb els estalvis del papa. Els pocs diners que va aconseguir treure del banc abans d'aquell dia fatídic. El propietari, un home calb d'uns seixanta anys, em torna el canvi amb un somriure compassiu.

En sortir del supermercat el paisatge és desolador. Edificis grisos en ruïnes, buits per dintre, amb els elements que miren d'enllestir la feina que van començar les bombes de l'exèrcit. Una destrucció total i absoluta.

Molt lentament, el sol ha anat fonent les restes de l'hivern, però aquí encara hi fa fred. La primavera, símbol de vida nova, no ha arribat a aquesta Síria exhausta. Menys encara a la meua ciutat, Homs. La misèria regna sobirana a les branques mortes i feixugues i entre la runa, una misèria frustrada únicament per l'esperança al cor de la gent.

El sol s'arrauleix a l'horitzó i comença a acomiadar-se de nosaltres, amb els colors que van passant del taronja a un blau espès.

–Margarides –murmuro–. Margarides. Margarides de dolça fragància.

A l'entrada del supermercat hi ha uns quants homes amb el rostre demacrat i amb signes evidents de malnutrició, però amb una llum brillant als ulls. Passo davant seu i sento la conversa, però no em quedo a escoltar. Ja sé de què parlen. Fa nou mesos que ningú parla de res més.

Camino de pressa per no sentir-los. Sé perfectament que el setge militar que ens han infligit és una sentència de mort. Que les reserves de menjar s'esgoten i que ens estem morint de fam. Sé que en qualsevol moment a l'hospital els medicaments seran poca cosa més que un mite. I ho sé perquè avui mateix he fet cirurgies sense anestèsia. La gent se'ns mor d'hemorràgies i in-

feccions i no tinc mitjans per ajudar-los. I sé que ens espera un destí pitjor que la mort si l'Exèrcit Lliure de Síria no aconsegueix aturar l'avanç militar a la ciutat vella d'Homs.

Mentre camino cap a casa comença a bufar un aire fred i m'embolico el hijab ben ajustat al coll. Soc molt conscient de les taques de sang seca que se m'han anat filtrant per les mànigues de la bata de laboratori. Per cada vida que no aconsegueixo salvar durant el meu torn, una altra gota de sang passa a formar part de mi. Tant se val quantes vegades em renti les mans, la sang dels nostres màrtirs se m'escola sota la pell, em penetra a les cèl·lules. A aquestes altures segurament ja forma part del meu ADN.

I avui sento una vegada i una altra el ressò de la serra oscil·lant que el doctor Ziad feia servir mentre l'assistia en una amputació.

Durant disset anys, Homs m'ha vist créixer i ha alimentat els meus somnis: graduar-me amb mèrits a la universitat, una bona feina a l'Hospital Zaytouna com a farmacèutica i, finalment, viatjar fora de Síria i veure món.

Però només un d'aquests somnis s'ha fet realitat. I no pas com m'imaginava.

Ara fa un any, després que la Primavera Àrab va encendre tota la regió, Síria va abraçar l'esperança que naixia entre les masses i va reclamar llibertat. La resposta del dictador va ser abocar-nos a un infern.

Amb l'exèrcit decidit a liquidar els metges, en poc temps ja n'hi havia tan pocs com rialles. Però fins i tot sense metges continuaven caient les bombes, i amb l'Hospital Zaytouna que amb prou feines s'aguantava dret, els calia qualsevol ajuda que tinguessin a l'abast. Fins i tot van haver de convertir els con-

serges en infermers. Després d'un any a l'escola de farmàcia, jo era l'equivalent a un metge experimentat, i quan l'últim farmacèutic va morir a casa seva enterrat sota un munt de runa, ja no els va quedar cap altra opció.

Tant se valia que jo tingués només divuit anys. Tant se valia que la meua experiència mèdica es limités a allò que havia llegit als llibres de text. Tot això va quedar enrere, així que em van posar el primer cos al davant per cosir-lo. La mort és un mestre excel·lent.

Aquests darrers sis mesos he participat en més operacions de les que puc comptar i he tancat més ulls dels que mai havia pensat que tancaria.

Se suposava que la meua vida havia d'anar d'una altra manera.

La resta del recorregut fins a arribar a casa em fa pensar en les fotografies en blanc i negre dels llibres d'història on es veuen Alemanya i Londres després de la Segona Guerra Mundial. Cases rebentades abocant al carrer les seves entranyes de fusta i ciment com un intestí perforat. La pudor dels arbres convertits en cendra.

L'aire fred traspasa la roba desgastada de la bata de laboratori i el seu tacte glaçat em fa tremolar.

–Camamilla –murmuro–. S'assembla a les margarides. Serveix per fer baixar la febre i per alleujar els dolors de l'artritis. Camamilla. Camamilla. Camamilla.

Per fi veig casa meua i sento un alleujament al pit. No és la casa que abans compartia amb la meua família, és la que em va oferir la Layla després que una bomba destruís la meua. Sense ella hauria hagut de dormir al carrer.

La casa de la Layla –casa nostra, suposo– és un edifici de dos pisos enganxat a d'altres d'exactament iguals. Les parets estan

cosides de forats de bala com si fos una obra d'art macabra. Hi regna la quietud, la tristesa i la solitud. El nostre veïnat és un dels últims amb les cases pràcticament intactes. En altres barris la gent dorm sota les teulades esfondrades o directament al carrer.

El pany està rovellat i grinyola quan faig girar la clau i crido:

–Ja soc a casa!

–Soc aquí! –respon la Layla.

Vam arribar al món juntes el dia que les nostres mares van compartir la mateixa habitació a l'hospital. És la meva millor amiga, la meva roca, i com que es va enamorar del meu germà Hamza, també és la meva cunyada.

I ara, amb tot el que ha passat, la Layla és la meva responsabilitat i l'única família que tinc al món.

Quan la Layla va veure aquesta casa per primera vegada, es va enamorar de seguida del seu aire pintoresc, de manera que la va comprar per a en Hamza sense pensar-s'hi ni un instant. Les dues habitacions eren ideals per a una parella acabada de casar. Va pintar unes parres de color verd que s'enfilaven des del terra fins al capdamunt d'una de les parets, va esquitxar-ne una altra amb tot de flors d'espígol i va cobrir els terres amb unes catifes àrabs gruixudes que vam comprar juntes al mercat d'Al-Hamidiyah. Va pintar la cuina de blanc per contrastar amb les lleixes de fusta de noguera, que va omplir amb tota mena de tasses que havia dissenyat ella mateixa. La cuina dona al rebedor, del qual, durant el dia, la Layla ocupava tots els racons i esclotxes amb els seus estris de pintar. Papers amb ditades de colors escampats per terra, pintura gotejant dels pinzells. Tot sovint quan arribava a casa me la trobava estirada a terra sota el cavallet, els cabells castanys despleats com un ventall i mirant el sostre, cantussejant una antiga cançó popular àrab.

Aquella casa era l'encarnació de l'ànima de la Layla.

Però ara ja no ho és. La casa de la Layla ha perdut la guspira que tenia, els colors s'han anat esvaint i han deixat darrere seu una ombra grisa i fonda. Una closca de nou buida.

Vaig fins a la cuina i me la trobo estirada al sofà amb l'estampat de margarides del rebedor. Deixo la bossa amb el pa de pita damunt del taulell. Així que la veig em fuig el cansament del cos.

–Vaig escalfant la sopa. En vols?

–No, gràcies –respon ella. La seva veu, a diferència de la meua, té la força de la vida que porta dins seu. És com una manta que m'abriga amb records dolços–. Cap novetat del vaixell?

Merda. Faig veure que estic enfeïnada posant la sopa de lleties aigualida a la cassola i apropo l'encenedor al fogonet de gas portàtil.

–Segur que no en vols gens?

La Layla s'incorpora una mica, la panxa de set mesos tensa sota el vestit blau marí que porta.

–Explica'm com ha anat, Salama.

Clavo la mirada a la sopa marronosa, sento xiular les flames. Poc després d'instal·lar-me a casa seva, la Layla va començar a burxar-me perquè parlés amb l'Am a l'hospital. Ha sentit moltes històries sobre sirians que han trobat seguretat a Alemanya. Jo també les he sentides. Alguns pacients meus han aconseguit un passatge segur pel Mediterrani a través de l'Am. Però no tinc ni idea de com s'ho fa per trobar vaixells. Amb diners tot és possible.

–Salama.

Fico un dit dins la sopa i trobo que encara no és del tot calenta. Però el meu pobre estómac remuga i li és ben igual si és prou calenta o no, de manera que la trec del foc i m'assec al sofà al costat de la Layla.

Ella em mira pacient i amb les celles alçades. Té uns ulls d'un blau oceànic i d'una grandària impossible que li omplen gairebé tota la cara. Sempre m'ha semblat l'encarnació de la tardor, amb els cabells castanys amb esquitxos de roig i de daurat, amb totes aquestes pigues i la pell tan pàl·lida. Fins i tot ara, malgrat tot el que ha hagut de patir, l'envolta una aura màgica. Però també m'adono que els colzes li sobresurten d'una manera estranya i que té les galtes més xuclades.

–No l'hi he preguntat –dic finalment, ficant-me una cullerada de sopa a la boca mentre em preparo per sentir-la remugar.

–Per què? –em deixa anar–. Tenim els diners...

–Sí, uns diners que necessitem per sobreviure un cop arribem. No sabem quant ens demanarà i, a més a més, tot això que expliquen...

Ella fa que no amb el cap i algun floc de cabells li cau a la galta.

–D'acord, és veritat. Hi ha gent que no... que no arriben a terra ferma, però n'hi ha d'altres que sí! Salama, hem de prendre una decisió. Hem de marxar! Ja saps què vull dir, abans no comenci a donar el pit.

Encara no ha acabat de parlar que ja li costa respirar.

–I ni se t'acudeixi insinuar que hi vagi sense tu! O ens enfilem en aquest vaixell totes dues juntes o no ho farà cap. No penso anar ves a saber on, sola i morta de por, sense saber si tu ets viva o no. Això no passarà, ja hi pots pujar de peus! I tampoc anirem caminant fins a Turquia, això ho vas dir tu mateixa –afegeix assenyalant-se el ventre inflat–. Per no dir res de la guàrdia fronterera i els franctiradors que hi ha escampats com formigues per tot arreu i que ens matarien d'un tret abans de posar un peu en territori de l'Exèrcit Lliure de Síria. Només tenim una alternativa. Quantes vegades t'ho hauré de repetir?

Estossego. La sopa em llisca coll avall i aterra al meu estómac com un grapat de pedres. Té tota la raó. Ja està al tercer trimestre i ni ella ni jo estem en condicions de caminar més de sis-cents quilòmetres fins a arribar a un lloc segur, amb la mort assetjant-nos a cada cantonada.

Deixo la cassola damunt de la tauleta de fusta de pi que tenim al davant i em miro les mans. Les cicatrius creuades que hi tinc són les marques que va deixar-hi la mort quan va provar d'endur-se'm. N'hi ha de més tènues, argentades, d'altres són més aspres, amb aspecte de carn crua, tot i que ja fa temps que les ferides estan curades. Em serveixen per fer memòria que he d'anar per feina, que he de vèncer el cansament per salvar encara una altra vida.

M'estiro les mànigues per cobrir-me les mans, però la Layla m'hi posa la seva al damunt molt suaument i jo me la miro.

–Ja sé per què no l'hi vols preguntar i no és pels diners.

La meva mà s'estremeix sota la seva.

En Hamza em xiuxiueja alguna cosa dins del cap amb una veu tenyida d'angoixa. *Salama, m'ho has de prometre. Promet-m'ho.*

Faig que no amb el cap, m'esforço per fer desaparèixer la seva veu i agafo una bona alenada d'aire.

–Layla, soc l'única farmacèutica que queda en tres barris. Si jo me'n vaig, qui els ajudarà? Els nens que ploren. Les víctimes dels franc tiradors. Els homes ferits.

La Layla tanca un puny agafant-se el vestit amb força.

–Ja ho sé. Però no estic disposada a sacrificar-te a tu.

Obro la boca per dir alguna cosa, però callo en veure-li una ganyota de dolor al rostre que li fa tancar els ulls.

–El bebè es belluga? –li pregunto de seguida, apropant-m'hi una mica. Malgrat els esforços per dissimular que estic preocu-

pada, la Layla se n'adona. D'ençà que va començar el setge, les vitamines prenamentals escassegen i les revisions són molt limitades.

–Una mica –admet ella.

–Fa mal?

–No, molesta i prou.

–Puc fer res per tu?

–No,estic bé –respon ella fent que no amb el cap.

–Ja, se't nota d'una hora lluny que menteixes. Gira't –dic jo, i ella riu abans de fer mitja volta.

Li treballo els nusos de la musculatura de l'espatlla fins que sento que la tensió comença a desaparèixer. No té pràcticament gens de greix sota la pell i cada vegada que passo els dits per damunt de l'acromi i l'escàpula tremolo. Això... no està bé. La Layla no hauria de ser aquí.

–Deixa-ho –diu al cap d'uns minuts amb un somriure d'agraïment–. Gràcies.

–És la farmacèutica que porto a dins –dic jo mirant d'imitar el seu somriure–. Porto a la sang la necessitat d'ocupar-me de tu.

–Ja ho sé.

M'inclino per posar-li les mans al ventre i sento la criatura que empeny amb força també.

–T'estimo, petitó, però has de deixar de fer mal a la mama. Ella també ha de dormir –dic jo afectuosament.

La Layla somriu més encara i m'acaronava la galta.

–No et convé ser tan adorable, Salama. Un dia d'aquests vindrà algú i se t'endurà lluny de mi.

–Casar-me jo? Sense un cèntim a la butxaca? –responc rient, i recordo la darrera vegada que la mama em va dir que vindrien una tieta i el seu fill a prendre cafè. El més curiós és que no van arribar a venir mai. L'endemà va començar la revolta. Però re-

cordo que aquella visita em feia venir pessigolles a l'estómac. La possibilitat d'enamorar-me. Quan hi penso ara, em sento com si fos una altra noia, una noia que m'ha robat el rostre i parla amb la meua veu.

La Layla arrufa les celles.

–Podria passar. No siguis tan pessimista.

El seu rostre ofès em fa esclafir la rialla.

–Si tu ho dius.

En aquest sentit, la Layla no ha canviat gens ni mica. En aquell moment, quan li vaig trucar per explicar-li que tindriem visita, va trigar un quart d'hora a plantar-se a la porta de casa, amb una bossa enorme plena de roba i maquillatge i cridant amunt i avall.

–Et posaràs això! –va dir decidida, havent-me arrossegat fins a la meua habitació i traient de la bossa el seu caftà de color turquesa. Era un teixit preciós que em lliscava suau damunt dels braços. La vora estava cosida amb fil d'or i també el cinturó, que queia pels costats com un salt d'aigua. Aquell color em feia pensar en el mar de pluja d'El viatge de Chihiro. Absolutament màgic–. Afegeix-hi aquest perfilador d'ulls blau i el tindràs als teus peus suplicant tornar-te a veure –va dir picant-me l'ullet–. Estàs preciosa amb aquest to blau als ulls!

–Sí, ja ho sé –vaig dir jo agitant les pestanyes–, avantatges de ser morena.

–En canvi, jo semblo un cadàver ple de blaus! –va fer ella eixugant-se unes llàgrimes imaginàries, mentre l'anell de casament espurnejava.

–No siguis tan melodramàtica, Layla –vaig dir jo rient.

Amb la mirada brillant i un somriure entremaliat va afegir:

–Tens tota la raó. A en Hamza li agrada, li agrada molt.

Em vaig tapar de seguida les orelles amb les mans.

–Ecs, no! No tinc cap necessitat de saber-ne res, d'això.

La Layla es petava de riure i m'estirava els braços per fer-me sentir més incòmoda, però era incapaç d'enllaçar dues paraules seguides. Em veia tan avergonyida que es cargolava de riure.

Un sospir de la Layla em desvetlla del meu somieig.

–La vida és més que sobreviure i prou, Salama –diu.

–Ja ho sé –responc jo. Ens han passat les ganes de fer broma.

La Layla se'm queda mirant fixament.

–Segur que ho saps? Perquè sé perfectament què estàs fent. T'estàs centrant només en l'hospital, en la feina, en mi. Però això no és viure de debò. No penses mai en els motius d'aquesta revolució. És com si no hi volguessis dedicar ni un moment. –Fa una pausa, aguantant-me la mirada, i em sento la boca seca.– És com si et fos indiferent, Salama. Però soc conscient que no és així. Saps que l'objectiu d'aquesta revolució és recuperar les nostres vides. Això no va de supervivència. És la nostra lluita. Si no ets capaç de lluitar aquí, tampoc no ho podràs fer en un altre lloc. Encara que canviessis d'opinió i aconseguíssim arribar a Alemanya.

M'aixeco i faig un gest per assenyalar la pintura pelada i miserable de les parets. Mirant el no-res.

–Lluitar contra què? Tindrem sort si el pitjor que ens passa és la mort, saps perfectament de què et parlo. Qualsevol dia ens poden arrestar els militars o ens pot matar una bomba. I nosaltres no hi podem fer res perquè no podem combatre. No ens ajuda ningú! Vaig presentar-me voluntària a l'hospital perquè no suportto veure morir la gent. Però això és el que tenim.

La Layla se'm queda mirant, però als seus ulls no hi veig enuig, només compassió.

–Lluitem mentre encara som vives, Salama, perquè aquest és el nostre país. És la terra del teu pare i del seu pare abans que ell. La teva història està arrelada en aquesta terra. Cap país del món t'estimarà com t'estima el nostre.

Les llàgrimes em cremen als ulls. Em venen al cap, com un ressò llunyà, les paraules dels llibres d'història que llegíem a l'escola. Portem l'amor al país al moll de l'os. És al nostre himne nacional, que cantem cada matí des del primer dia que entrem a l'escola. Aleshores eren paraules i prou, però després de tot el que ha passat, han esdevingut una realitat.

El nostre esperit és desafiant i la nostra història gloriosa.

I les ànimes dels nostres màrtirs són protectores formidables.

Evito la mirada de la Layla. No vull sentir-me més culpable. Ja n'he tingut prou, d'aquest color.

–Ja he perdut prou coses, en aquesta guerra –dic amargament.

–No és una guerra, Salama –respon ella, amb veu ferma–, és una revolució.

–El que tu diguis.

I dit això, me'n torno a la meva habitació i tanco la porta per respirar una mica. Tot allò que m'importa, tot el que em queda en aquest món, són la Layla i l'hospital. No soc un monstre. Hi ha gent que pateix i jo puc ajudar-los. És per això que vaig estudiar farmàcia. Però em nego a pensar per què tota aquesta gent acaba a l'hospital. Per què està passant tot això. Per què es van endur la mama. Recordo els seus dits, freds dins dels meus. Aquest conflicte es va endur el papa i en Hamza Déu sap on. No vull quedar-me ancorada en el passat. No vull plorar pensant que la meva adolescència acabarà amb esperances trencades i nits plenes de malsons. Vull sobreviure.

Vull la meva família. Vull recuperar la meva família.

Encara que el que explica la Layla sigui cert.

Em poso l'únic pijama que em queda. Una dessuadora i uns pantalons negres de cotó. Una indumentària prou acceptable si he de fugir corrents a plena nit. Al lavabo miro d'evitar veure al mirall el meu rostre cansat i els cabells castanys ressecs que em cauen sobre les espatlles, obro l'aixeta per rutina. Res. Al barri fa setmanes que no tenim ni aigua ni llum. Abans anava i tornava, però d'ençà que va començar el setge que no tenim ni una cosa ni l'altra. Per sort, la setmana passada va ploure i la Layla i jo vam treure les galledes per recollir aigua. En faig servir una mica per fer les ablucions i pregar.

Els rajos febles del sol s'han anat esvaint damunt dels taulells gastats del terra de l'habitació i el mantell fosc de la nit ha embolcallat Homs. L'expectació em fa tremolar les dents, tanco la boca i m'empasso saliva. Tot el control que aconseguixo aparèntar durant el dia, m'abandona així que es pon el sol.

M'assec al llit, tanco els ulls i respiro profundament. Necessito tenir el cap clar. Necessito centrar-me en alguna cosa que no sigui la por i el dolor que m'han arrelat dins l'ànima.

–Flor de mel. Sempre florida, ja ho diu el nom –xiuxiuejo mentre prego perquè no m'abandonin les forces–. Pètals blancs. Útil per alleujar el dolor. També serveix per als refredats, les rampes abdominals i la tos. Flors blanques. *Flors blanques*.

Funciona. Els pulmons em comencen a distribuir l'oxigen de manera uniforme per la sang i obro els ulls per contemplar les nuvolades grises per la finestra. El vidre està esquerdat als costats, de quan una bomba va caure a prop de casa la Layla. Quan vaig mudar-m'hi, vaig haver de netejar la sang dels vidres.

Tot i que la finestra està tancada, un aire glaçat s'escola dins l'habitació i tremolo perquè sé el que està a punt de passar. L'hor-

ror que he de contemplar no es queda només a l'hospital. El terror que sento ha anat mutant dins meu, té vida pròpia i una veu que no es cansa d'aparèixer cada nit.

–Penses estar-te gaire estona asseguda aquí sense parlar-me?
–diu una veu profunda que ve de l'ampit de la finestra, i de sobte un calfred em recorre l'espina.

La seva veu em fa pensar en l'aigua glaçada amb què em rento quan torno a casa xopa amb la sang dels màrtirs. És com un munt de pedres que em pesen al pit i m'esclafen contra terra. És un pes feixuc com un dia xafogós, i ensordidor com el soroll de les bombes que ens llança l'exèrcit. El nostre hospital s'alça damunt d'aquest pes i dels nostres silencis.

Em giro a poc a poc per mirar-lo.

–I ara què vols?

En Khawf em mira. Duu un vestit net i ben planxat. Em nequitegen les taques vermelles que té al folre de les espatlles. Hi són des que ens vam conèixer i encara no m'hi he acostumat. Però tampoc no m'agrada mirar-lo als ulls, d'un blau gèlid. Amb els cabells negres com la mitjanit, té un aspecte que no sembla humà, però suposo que no és casualitat. Mira d'assemblar-se tant com pot a un ésser humà.

–Ja saps el que vull –ressona la seva veu, i jo tremolo.

Ho vaig perdre tot el juliol passat.

Tot en només una setmana.

Recordo que jeia al llit de l'hospital, les llàgrimes silencioses em cremaven als talls que tenia a la cara, la cuixa esquerra em feia mal de la caiguda i les costelles adolorides em feien veure les estrelles cada vegada que respirava. Duia un embenat tan gruixut a les mans, que semblava que dugués unes manyoples posades. La metralla m'havia foradat les mans i la sang sortia com si fos una font. Però tot allò encara era suportable.

L'única ferida realment seriosa que m'havia fet era la que tenia darrere del cap. La força de l'explosió em va fer sortir volant i la base del crani va topar contra el ciment, una marca de per vida. El doctor Ziad em va cosir. Aquella va ser la nostra primera trobada. Em va explicar que havia tingut sort de sortir-me'n amb una cicatriu i prou. Crec que el que volia era treure'm del cap el fet que la meva mare no hagués tingut la meva sort. Aquella bomba la va arrancar del meu costat i ja no tornaria a abraçar-la mai més.

Aquell mateix dia, quan en Khawf se'm va aparèixer i em va dir el seu nom, vaig trigar una estona a entendre que jo era l'única que el podia veure. En un primer moment vaig pensar que potser eren les medicines que prenia que em feien veure visions, que en Khawf desapareixeria així que deixés la morfina. Però es va quedar al meu costat, dient-me coses horribles a cau d'orella mentre jo plorava recordant la mama. Fins i tot quan vaig començar a deixar de sentir dolor, quan se'm van anar curant les costelles i les ferides de les mans van cicatritzar, ell va romandre al meu costat. I un cop vaig entendre que aquella era la meva condemna, em va envair el pànic.

Era una allucinació que no marxava. S'ha presentat cada nit des de fa set mesos i alimenta cruelment les meves pors, els dona vida amb el seu alè.

No hi ha cap altra explicació. L'única manera que tinc de plantar-li cara és mirant de trobar-hi una explicació científica.

–Si això et fa sentir millor –m'engalta, amb un somriure pèrfid.

Em frego la cicatriu del clatell, passo els dits per damunt les arestes calloses.

–Margarides –xiuxiuejo–. Margarides, margarides.

En Khawf fa un esbufec per apartar-se el serrell dels ulls i es treu de la butxaca del pit un paquet de cigarrets. És un paquet vermell, sempre del mateix to que les taques que té a les espatlles. N'extreu un cilindre allargat, se'l posa als llavis i l'encén. La punta crema, una bona pipada la va devorant.

–Vull saber per què no has parlat amb l'Am –diu–. Que no vas prometre ahir que ho faries? Que no m'ho has estat promentent a mi cada nit? –Ho diu amb un fil de veu, però un to amenaçador enverina cadascuna de les seves paraules.

Així és com va començar tot amb ell: un comentari despectiu de tant en tant, alimentant el meu desig de fugir de Síria, fins que un dia va decidir que havia de preguntar a l'Am sobre els vaixells. I des d'aleshores no ha parat d'insistir-hi. De vegades em pregunto com és possible que el meu cervell hagi pogut conjurar un personatge com aquest.

Una gota de suor freda em recorre l'esquena.

–Sí –aconsegueixo respondre.

Espolsa el cigarret i la cendra desapareix abans de caure a terra.

–Què ha passat?

Un franc tirador ha matat una nena de cinc anys amb els cabells castanys i arrissats mentre jo mirava de salvar el seu germà gran de septicèmia. Em necessiten.

–Jo... no he pogut.

Em mira arrufant les celles.

–No has pogut –repeteix amb un to aspre–. Interpreto que has decidit morir esclafada en aquesta casa. Viva, esclafada i coberta de sang. Ningú vindrà a salvar-te, com vols que vinguin? Tenen la musculatura tan atrofiada com tu per la malnutrició i prou feina tenen a aixecar-se cada dia: com vols que es dediquin a aixecar blocs de formigó? O potser prefereixes que et detinguin. Que se t'emportin on són el teu pare i en Hamza. Que et violin i et torturin per obtenir unes respostes que no els pots donar. Que l'exèrcit et pengi la mort com una medalla i no com un càstig. És això el que vols, Salama?

Els ossos em tremolen.

–No.

Deixa anar un últim núvol de fum i tot seguit apaga el cigarret a la sola dels mocassins. A continuació travessa el lllindar i

se'm queda plantat al davant. Aixeco el cap per mirar-lo. Té els ulls freds com el riu Orontes al desembre.

–Doncs no n'hi ha prou amb dir que no has pogut –fa ell–. Vas prometre que avui preguntaries a l'Am pels vaixells. T'ha passat tres vegades per davant i no ho has fet. –Prem els llavis i tensa la musculatura de la mandíbula.– O prefereixes que tornem a la meva oferta?

–No! –crido jo–. No.

Fent petar els dits en té prou per alterar del tot la meva realitat, desencadenant al·lucinació rere al·lucinació, mostrant a tothom que la façana que he construït és poca cosa més que una barraca feta de branques per protegir-me d'un vent ferotge. El doctor Ziad no em deixaria tornar a treballar a l'hospital. No pas si puc ser un perill per als meus pacients. I necessito l'hospital. El necessito per oblidar el dolor que sento. He de tenir les mans ocupades per evitar que la meva ment hagi de cridar fins a l'extenuació. Per salvar vides.

O el que és pitjor encara, afegiria maldecaps i ansietat a la Layla i això afectaria la seva salut i la del nadó. No. Per ella suportaré el que calgui. Ofegaré les llàgrimes i li oferiré la meva ànima, si ha de servir perquè la Layla estigui tranquil·la i convençuda que jo estic bé.

En Khawf s'ha compromès a mantenir-se ocult de dia i reserva les nits als terrors que em mostra, ben lluny de les mirades dels altres.

Em mira amb un somriure pervers.

–És la teva última oportunitat, Salama. Et juro que, si demà no l'hi preguntes, esquinçaré el teu món en mil bocins.

Entre els batecs de la por se'm desvetlla la ràbia. Potser el meu subconscient em té subjugada, però és el meu subconscient.

–No és pas tan senzill, Khawf –dic jo serrant les dents i fent fugir del record la imatge del nen amb la seva germaneta en braços, aquell cosset tan menut. Tan menut–. Pot ser que l’Am no tingui cap vaixell disponible. I encara que el tingués, potser el preu és tan alt que no el podrem pagar. De manera que l’única opció que ens quedaria seria caminar fins a Turquia. I això ens convertiria en un objectiu perfecte per a l’exèrcit. Això si la Layla aconseguís sobreviure a la caminada!

En Khawf alça les celles enriolat.

–Com és que de sobte has decidit oblidar la promesa que vas fer a en Hamza de treure la Layla d’aquí? Tens sentiments contradictoris sobre l’hospital que t’omplen el cor de caos. La qüestió és que vas fer un seguit de promeses i ara et voldries fer enrere. Tota aquesta xerrameca només són excuses per no sentir-te culpable. Que no pagaries el preu que calgués, perquè la Layla estigui sana i estàlvia?

Aparto la mirada i enfonso les mans a les butxaques, ensorrada al matalàs.

–Aquest record –continua ell, posant l’esquena ben recta, amb un somriure als llavis– potser t’ajudarà a refermar la teva decisió.

Abans que tingui temps de xisclar, en Khawf fa petar els dits.

Els narius se m’omplen de perfum de menta i canyella bullint dins d’un brou de iogurt i carn, i de sobte m’aclapara la nostàlgia. Dubto un instant abans d’obrir els ulls. I quan finalment ho faig, ja no soc a la meva habitació pudent, torno a ser a casa. A casa meva.

La cuina és exactament com la recordo. Les parets de marbre amb franges beix i marró tenen penjats marcs amb calligrafia àrab i pintures de llimones grogues. A l’espai d’entre els armaris

hi tenim, ben ordenades, paelles i olles. Unes tovalles de setí blanc amb lliris brodats cobreix la taula de la cuina. Al voltant hi ha quatre cadires de fusta. Al damunt, unes orquídiess en un gerro de cristall. Orquídiess blaves que he comprat per a una visita que se suposa que ha de venir una mica més tard aquest mateix dia... Avui. Sempre comprava orquídiess blaves quan teníem visites a casa.

Finalment, miro a la meva esquerra i la mama és al meu costat, amb els ulls posats al xix barak, remenant la cassola amb una cullera de fusta. Mou els llavis mentre mormola una pregària.

–Protegeix-los –xiuxiueja–. Protegeix els meus homes. Fes-los tornar a casa sans i estalvis avui mateix. Protegeix-los d’aquells que els voldrien mal.

Estic clavada a terra amb el cor partit en dos.

La tinc al meu costat.

Unes llàgrimes discretes em rodolen galtes avall i la necessitat de llançar-me als seus braços m’aclapara. Vull la meva mama. Vull que faci desaparèixer aquesta tristesa, que em besi mentre em diu *ya omri* i *te’eburenee*. «Vida meva» i «enterra’m».

Però en lloc d’això, li toco el braç. Ella alça els ulls per mirar-me amb els ulls vermells i un somriure trist als llavis. M’adono que aquesta guerra l’ha canviat d’una manera dràstica. El seu rostre, que sempre havia semblat el d’una dona de com a molt trenta-cinc anys, de sobte està esgotat de nervis, té les arrels dels cabells caoba de color blanc. La mama no es deixa mai les arrels blanques, sempre va polida i arreglada. Té una ossada angulosa i fa ulleres, unes ulleres que no li havia vist mai.

–*Te’eburenee*, tot anirà bé. *Insh’Allah* –xiuxiueja mentre em passa un braç per l’espatlla i m’atreu contra el seu cos. –Enterra’m abans no ho faci jo.

I ho vaig fer.

–Sí, mama –dic sanglotant, i sento que el meu cos es fon amb el seu contacte.

–Ai, Saloomeh –diu en Hamza, quan entra amb el papa des de la sala d'estar, i gairebé se m'escapa un crit. Són aquí. Els ulls de color de mel d'en Hamza són plens de vida i s'emmirallen en els del papa. Tots dos porten la bandera de Síria penjada a l'espatlla. Una volta més i seria un nus escorredor–. De debò que et posaràs a plorar?

No li pregunto a en Hamza on és la Layla perquè sé que és a casa esperant-lo. Però avui no tornarà.

–Hamza, no facis la punyeta a la teva germana –diu el papa apropant-se a la mama. Ella l'abraça ben fort i ell li torna l'abraçada i li diu alguna cosa a cau d'orella.

No suportó veure-ho i em giro d'esquena.

–Ja te'n vas? –pregunto a en Hamza amb la veu trencada, i he d'alçar la barbata per mirar-me'l. Feia set mesos que no ho feia.

Ell em fa un somriure discret.

–La manifestació és després de la pregària, hauríem d'arribar-hi d'hora.

M'empasso les ganes de plorar. Tenia tot just vint-i-dos anys, acabava de graduar-se a l'escola de medicina i havia sol·licitat una residència a l'Hospital Zaytouna. Encara no sabia que havia de ser pare. S'hauria afegit a les protestes, si ho hagués sabut?

–No... no hi vagis –dic amb la veu trencada. Aquesta al·lucinació encara pot acabar bé. Potser puc canviar les coses–. Sisplau. Tu i el papa. Quedeu-vos a casa!

Ell somriu.

–Sempre ens surts amb el mateix!

Li agafo fort el braç, faig memòria de la corba discreta del clatell, el clotet que li apareix a la galta quan somriu. Aquest és

l'últim record que tinc del meu germà. Amb el temps els records es distorsionen i sé que oblidaré les seves faccions. Oblidaré els cabells castanys del papa, esquitxats de gris, i la lluïssor tènue dels seus ulls. Oblidaré que en Hamza fa com a mínim dos pams més que jo i que compartim el mateix to de cabells. Oblidaré els clotets a les galtes de la mama i el seu somriure, que il·lumina el món. Les nostres fotografies familiars van quedar enterrades sota un munt de runa i no podré recuperar-les mai més.

–Ei, Salama, per què actues d'una manera tan estranya?
–I en veure'm els ulls plens de llàgrimes, fa que no amb el cap.–
Et prometo que tornaré.

Els pulmons se'm contrauen. Sé exactament què dirà tot seguit. He reproduït aquesta conversa mentalment en bucle fins que les paraules se'm barregen.

–Però si no tornés... –Agafa una fonda alenada d'aire i de sobte es posa seriós.–Salama, si no tornés..., ocupa't de la Layla. Assegura't que ella i la mama estan bé. Assegura't que vosaltres tres esteu sanes i estàlvies.

M'empasso saliva amb dificultat.

–Això ja t'ho vaig prometre.

Quan la gent va inundar els carrers el primer dia de la protesta, en Hamza de seguida em va agafar per banda i em va demanar que li fes exactament aquesta promesa. Sempre va ser una persona intuïtiva. Més llest que no li tocava per la seva edat. Quan jo estava trista, ell sempre se n'adonava, encara que no li hagués dit res. Tenia el cor tendre com un núvol i abastava tot-hom qui tenia al voltant. Sabia que a la mama, per molta por que tingués, l'haurien de treure de Síria arrossegant-la i per força, que la Layla es riuria d'ell si li demanava que marxés i el deixés a ell enrere. Però jo m'havia d'assegurar de salvar-los la vida a

totes dues. Posaria per davant de qualsevol altra cosa la seguretat de la meua família o el que en quedés.

–Torna-m’ho a prometre –diu ell, enèrgic–. No puc sortir al carrer amb la consciència tranquil·la sense estar-ne segur. He de sentir-t’ho dir. –La mel dels ulls li crema com una brasa.

–T’ho prometo –xiuxiuejo fent un esforç. Mai unes paraules m’havien pesat tant.

Ara se suposa que m’ha d’esbarriar els cabells abans d’anar-se’n amb el papa i no tornar mai més.

Però no ho fa. M’agafa les espatlles amb les dues mans.

–De debò?

–Com? –pregunto jo, dubtosa.

La mirada li crema.

–Quan l’exèrcit se’ns va endur al papa i a mi vas treure la mama del país? Vas salvar la Layla? O més aviat vas llençar les seves vides per l’aigüera?

L’ossada em tremola.

–Salama, em vas mentir? –em pregunta amb el rostre angoixat.

Faig una passa enrere i em poso les mans al pit.

–Vas deixar morir la mama? –pregunta alçant una mica la veu.

La mama i el papa són al seu costat i a la mama li regalima la sang pel costat dret de la cara. Les gotes cauen al terra de ceràmica que ella mateixa polia cada dia de la setmana. Cada gota és com un ganivet que se’m clava al cor.

–Ho sento –suplico–. Sisplau, perdona’m!

–Que et perdoni? –diu el papa arrufant el nas–. Vas deixar que morís la mama i no fas res per evitar que mori la Layla. Per què?

–Potser la mama et perdonarà –diu en Hamza–. Però jo no. Si la Layla pateix les conseqüències de les teves decisions, Salama, no t’ho perdonaré mai.

Caic a terra plorant.

–Ho sento. Ho sento.

–Amb això no n’hi ha prou –diuen tots alhora.

El terra em tremola sota els peus, les parres se m’enreden als turmells i m’estiren sota les rajoles. La cuina i tota la casa s’esfondren i jo caic en un abisme negre, xisclant. Topo d’esquena contra una llosa de pedra i em quedo gairebé sense alè. Quan torno a obrir els ulls el fum d’un edifici que crema cobreix el cel d’un blau pàl·lid.

L’oxigen amb prou feines m’arriba als pulmons i em poso dempeus tossint i tremolant com una fulla. Al meu davant hi tinc l’edifici de set plantes on hi havia casa meva. Al balcó del sisè pis encara hi ha la bugada assecant-se i al de sota hi ha bandera siriana onejant orgullosa a la barana. El vent l’agita amb tanta força que sembla que se l’hagi d’endur en qualsevol moment. Però en Hamza l’havia lligada prou fort perquè no es mogués de lloc. Quan van detenir-los a ell i al papa, la mama no va tenir cor de treure-la.

L’aire al meu voltant és molt serè. Sé on soc sense necessitat de preguntar-ho. En Khawf m’ha arrossegat una setmana endavant per reviure el pitjor dia de la meva vida.

Mama.

–No –gemego–. No.

–No pots fer res per salvar-la –diu en Khawf, dret a uns metres d’on soc jo–. Ja és morta.

–Mama! –xisclo corrent cap on és ella–. Surt! Surt! Venen els avions!

Però ja és massa tard; els avions són més ràpids que la meua veu i a les bombes els és indiferent que la gent que viu a l'edifici siguin innocents. Aquell soroll agut em penetra les orelles i destrueix l'edifici en milers de fragments ensangonats. L'ona expansiva no se m'endú. L'edifici s'esfondra i em quedo dreta davant el cadàver mutilat de la mama. No duia el hijab posat. La runa li ha pintat els cabells de gris i té el cap girat en una posició estranya. I sang. Tinc tanta sang damunt dels peus nus que la seva olor metàl·lica em regira l'estómac.

Ploro i caic de genolls, li abraço el cos i l'apropro al meu cor bategant. Les mans em tremolen, no ho puc evitar, i miro d'apartar-li de les galtes els cabells enganxats, però només aconseguixo escampar-li la sang per la cara. Alguna gota de sang em cau a la boca.

–Mama! Oh, Déu meu, una altra vegada no! No, sisplau!

Els seus ulls en blanc em miren.

–Per què no em vas salvar? –em pregunta amb la mirada buida–. Per què?

–Ho sento –dic sanglotant–. Sisplau, perdona'm!

Les meves llàgrimes cauen damunt del seu rostre quiet, els meus llavis li supliquen que torni i l'abraço. Fins i tot amb la sang que ens xopa a totes dues, el seu cos encara fa la mateixa olor.

–Se n'ha anat, Salama –diu en Khawf darrere meu–. Mira, ets allà.

Miro cap al lloc que m'assenyala. Entre la runa i la boirina que la bomba ha deixat darrere seu, hi ha el meu altre jo. Encara té les galtes molsudes, la mirada que comença a assumir un dolor que a partir d'aquell dia serà el seu company fidel. Només té disset anys i amb prou feines ha començat a intuir què significa

l'autèntic horror. Amb la roba i el hijab estripats, tus mirant d'arrossegar-se per terra cap al cadàver de la mama fins que la força abandona els seus músculs i es deixa caure a terra inconscient.

La ràbia i la tristesa s'entrellacen al voltant del meu cor, se m'aferren als ossos trinxats.

–Ja n'hi ha prou –dic panteixant i abraçant encara amb més força el cos de la mama–. Torna'm a casa.

En Khawf s'agenolla al meu costat i, somrient, m'eixuga una gota de sang de la galta. La runa no l'ha afectat gens: té la roba immaculada. Les taques vermelles a les espatlles s'han fet més grans i no sé si tinc visions, però és com si el vermell es filtrés per les solapes.

Fa petar els dits i torno a ser al meu llit. Ni rastre de sutge i sang. Parpellejo i em quedo mirant les meves mans fràgils i plenes de cicatrius, desconcertada per la desaparició de la mama, que fa un moment tenia als braços. Les llàgrimes que em cobreixen el rostre humit són l'única prova del que acaba de passar.

En Khawf agafa aire i se'n torna cap a la finestra amb la cara pàl·lida i satisfeta.

–Això és el que li passarà també a la Layla si continues sent tan tossuda. –Treu un altre cigarret.– Ja has incomplert la meitat de les teves promeses. Vols que la mort de la Layla sigui la teva perdició?

El cos em traeix, tremolo de cap a peus i m'aferro als llençols espellifats per amagar-m'hi a sota.

En Khawf deixa anar un torterol de fum gris fosc que cau al terra atrotinat fent tirabuixons i desapareix.

–Cada dia se't moren més pacients. Cadascun és un remordiment que fa niu al teu cor. Quedar-te aquí et destruirà, encara que la Layla aconseguixi sobreviure.

–Ves-te’n –dic jo ploriquejant. Odio el meu cervell per fer-me això.

–No m’agrada que em prenguin per beneit, Salama –xiuxiueja ell–. Dona’m el que vull i potser et deixaré tranquil·la.

Em sento la boca seca i les mitges llunes de les cicatrius que tinc a les mans, les ferides que m’he fet amb les meves pròpies ungles, em comencen a fer mal. En lloc de respondre-li em giro, el meu cervell topa contra les parets del crani. La mirada se m’atura a la calaixera tancada de la tauleta de nit, on tinc amagades les pastilles de paracetamol. Les he anat guardant des de juliol per al part de la Layla i per un instant em passa pel cap prendre-me’n una. Però decideixo no fer-ho. No sé si tindrem accés a medicaments, on sigui que anem a parar.

–Gessamí. Gessamí. Gessamí... –murmuro una vegada i una altra, fins que juraria que puc sentir-ne l’aroma com el sentia quan la mama m’abraçava.